

KÜÇÜK ADIMLAR ERKEN EĞİTİM PROGRAMININ AİLE GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bekir Fatih MERAL* Fidan ÖZBEY** Canan SOLA***

ÖZET

Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı, gelişimsel geriliği olan 0-4 yaş arası çocuklar ve ailelerine yönelik erken çocukluk dönemi eğitimlerine yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiş eve dayalı bir erken eğitim programıdır. Anne babaların katıldıkları Küçük Adımlar Erken Eğitim Programlarında aldıkları hizmetlere ilişkin görüşleri, hizmetlerin niteliğinin artırılması, iyileştirilmesi için kullanılacak önemli bilgilerdir. Bu çalışmada Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı'nın Sakarya uygulamasına katılan 11 aileden, gönüllülük esasına göre görüşmeyi kabul eden 10 ailenin, programa ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada veriler niteliksel araştırma yöntemlerinden görüşmeye dayalı tümevarım analizi ile analiz edilmiştir. Veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma bulgularından özellikle beklentiler ve kazanımlar dikkate alındığında annelerin çocuklarının eğitiminde daha bilinçli hale geldiklerini ve kendi eksiklikleri gördüklerine yönelik ifadeleri programın ebeveyn yeterliklerini ortaya koyan ve artıran bir yapıda olduğunu göstermektedir. Çocuklar açısından program değerlendirildiğinde ise çocukların çeşitli becerileri daha kolay öğrendikleri gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erken eğitim, KAGGÇEEP, aile eğitimi, gelişimsel yetersizlik

ASSESSMENT OF SMALL STEPS EARLY INTERVENTION PROGRAM ACCORDING TO FAMILY OPINIONS

ABSTRACT

Small Steps Early Intervention Program home based and is developed to help 0-4 years old children with developmental disabilities and their families in their early childhood education. The opinions about Small Steps Early Intervention Program of parents is important to improve and increase the quality of services. The aim of the study is to determine the opinions of the 10 volunteer families among 11 families who attended Small Steps Early Intervention Program for children with

* Öğr.Gör. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

** Öğr.Gör. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

*** Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

developmental disabilities. Semi-structured interview technique is used to gather data in study. The data is analysed with induction analysis based on interview among quantitative methods. Mothers stated that they become more conscious about the education of their children and see their own deficiencies. It shows that the program displays and develop the efficacy of parents. When program is evaluated in aspect of the children it is observed that children is trained various skills more easily.

Key words: Developmental disabilities, Early education, Family education, Small Steps Early Intervention Program.

GİRİŞ

Erken özel eğitim, çocuğun ve ailenin içinde bulunduğu durumun olumsuz etkilerini en az düzeye indirmek ve çocuğun sağlıklı gelişimini ve ailenin gereksinimlerini en üst düzeyde desteklemek üzere içinde buldukları durumu anlama, değerlendirme ve uygun hizmetler sunma süreci olarak tanımlanmaktadır (Diken, 2005). Sıfır-altı yaş arasındaki gelişim geriliği olan ya da risk altında bulunan çocuklara ve ailelerine sağlanan eğitim hizmetlerini kapsamaktadır. Alan yazında, ailelere kendi ev ortamlarında öğretme becerileri kazandırmaya yönelik sıklıkla kullanılan erken özel eğitim programlarına değinilmektedir. Bunlardan ülkemizde uygulananlardan biri "Portage Erken Eğitim Programı", diğeri ise Avustralya'da gelişimsel geriliği olan çocukların erken çocukluk dönemi eğitimlerine yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiş ve Türkçe'ye uyarlanmış olan Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Özel Eğitim Programıdır. Bu programda, ailelere sunulan bir Küçük Adımlar Kursu'nun, annelerin Küçük Adımlar Gelişim Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programını uygulama becerilerini kazandırmak hedeflenmektedir (Birkan , 2001).

Çocukların gelişiminde büyük sorumluluğa sahip olan ailelerin, katıldıkları erken eğitim programları hakkındaki görüşleri, programların geliştirilmesinde önemlidir. Ailelerin programları değerlendirmeleri ile aile katılımı artırılabilir. Anne babaların katıldıkları erken eğitim programlarında aldıkları hizmetlere ilişkin doyum düzeyleri ve görüşleri, hizmetlerin niteliğinin araştırılması, iyileştirilmesi için kullanılacak önemli bilgilerdir (McNaughton,1994). Alan yazında Küçük Adımlar Erken Eğitim Programına katılan ailelerin programdan sağladıkları doyumun değerlendirildiği (Sucuoğlu, 2001), KAEEP'na ilişkin ebeveyn görüşlerini içeren (Birkan, 2001; Kırcaali-İftar, 2000) ve KAEEP'na ilişkin aile rehberi görüşlerini içeren (Kırcaali-İftar ve diğ., 2001) çalışmalara rastlanmaktadır. Sucuoğlu (2001), Gelişim geriliği olan çocukların gelişimini destekleyerek, gereksinimlerini karşılamayı hedefleyen

KAEEP' na katılan 23 annenin on aylık program sonucunda katıldıkları programı Anne Baba Program Değerlendirme Formu (ABPDF) ile değerlendirmiştir. Böylelikle annelerin programdan elde ettikleri doyum belirlenmiştir. Annelerin genel olarak programdan memnun kaldıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Aynı proje çalışması kapsamında Küçüker (2001), KAEEP'na katılan anne ve babaların program öncesi ve sonrası stres düzeylerini karşılaştırmıştır. Ancak bu çalışmada stres düzeylerinde program öncesi ve sonrası arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Projedeki diğer bir çalışmada ise Sucuoğlu (2001), KAEEP'na katılan anne babaların gereksinimlerine programın etkisini araştırmıştır. Program sonrasında ebeveynlerin "bilgi" ve "çocuğun durumunu diğerlerine açıklayabilme" gereksinimlerinde azalma olduğu yönünde bulguya rastlanmıştır. Birkan (2001), KAEEP'na katılan annelerden görüş alarak programın sosyal geçerliliğini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre annelerin tümü, KAEEP'na katıldıkları için memnun olduklarını, programın beklentilerini tümüyle karşıladığını ve katıldıkları bu programı başkalarına da önereceklerini belirtmişlerdir. Kırcaali-İftar (2000), KAEEP 1997-98 yılı Eskişehir uygulamasına katılmış olan 23 ebeveynin program hakkındaki görüşlerini değerlendirmiştir. Çalışmanın bulguları, programın çocuklara ve ailelere sağladığı yararlar, programda ailelerden, çocuklardan, yürütücülerden, ve kitaplardan kaynaklı sorunlar ve ailelere ve yürütücülere yönelik öneriler temaları altında derlenmiştir. Bir başka çalışmada ise Kırcaali-İftar ve diğ. (2001), KAEEP 1997-98 yılı Eskişehir uygulamasına katılmış olan 17 aile rehberinin program hakkındaki görüşlerini değerlendirmiştir. Çalışmanın bulguları, programın, çocuklara, ailelere ve aile rehberlerine yararları, programın yürütülmesini kolaylaştıran/zorlaştıran etmenler ve aile rehberlerine yönelik öneriler temaları altında derlenmiştir.

Bu çalışmada ise Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı'nın Sakarya uygulamasına katılan 11 aileden, gönüllülük esasına göre görüşmeyi kabul eden 10 ailenin, programa ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli, niteliksel araştırma yöntemlerinden görüşmeye dayalı tümevarım analizidir. Tümevarım analizi, kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmaktır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algılar ve olayların doğal ortamlarda gerçekçi ve

bütünsel bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma biçimidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Katılımcılar

KAEEP uygulamasına katılacak olan ailelerin belirlenmesi aşamasında Sakarya il merkezindeki rehabilitasyon merkezleriyle görüşülerek, rehabilitasyon merkezine kayıtlı erken eğitim dönemindeki gelişimsel geriliği olan çocuklar belirlenmiş ve ebeveynlere KAEEP hakkında bilgi verilerek katılmak isteyen ebeveynler uygulamaya dahil edilmiştir. Bu araştırma, Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı'nın Sakarya uygulamasına katılan 11 aileden, gönüllülük esasına göre araştırmayı kabul eden 10 aileyle gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Annelerin Demografik Bilgileri

Annenin İsmi	Annenin Yaşı	Annenin Eğitim Düzeyi	Annenin Mesleği	Annenin çocuk sayısı
Naz	28	Lise	Ev hanımı	1
Esra	27	Lise	Ev hanımı	1
Özlem	40	Ortaokul	Ev hanımı	3
Simge	26	Ön lisans	Ev hanımı	3
Songül	33	İlk okul	Ev hanımı	1
Deniz	34	İlk okul	Ev hanımı	1
Hasibe	34	İlk okul	Ev hanımı	1
Sevtap	27	Ön lisans	Hemşire	1
Meltem	24	Lise	Ev hanımı	1
Duygu	26	Lise	İşçi	1

Tablo 2. Çalışmaya Katılan Annelerin Sahip Oldukları Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler

Anneleri	Çocuğun Tanısı	Çocuğun Yaşı	Çocuğun Cinsiyeti
Duygu	Yaygın gelişimsel bozukluk	5	Erkek
Meltem	Dandy walker	3	Erkek
Sevtap	Down sendromu	17 aylık	Erkek
Hasibe	Serebral palsy	4	Erkek
Deniz	Serebral palsy	2,5	Erkek
Songül	Down sendromu	8	Kız
Simge	West sendromu	3	Erkek
Özlem	Down sendromu	3	Erkek
Esra	Otizm	6	Kız
Naz	Serebral palsy	3	Kız

Verilerin Toplanma Süreci

Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları; programdan beklentiler, programdan kazanımlar, program ve süreçle ilişkin eksiklikler ve programın uygulanmasına ilişkin öneriler başlığında toplam 16 sorudan oluşmaktadır. Ailelerin demografik özellikleri ise toplam 16 sorudan oluşan Aile Bilgi Formu ile belirlenmiştir. Görüşme soruları, katılımcılarla bire bir görüşme yapılarak aynı sırayla sorulmuştur. Sorular sorulurken annelerin anlamadıkları sorular olduğunda kendilerine yönlendirici olmayacak şekilde açıklama yapılmıştır. Kendisiyle görüşülecek annelere, verilerin kayıt edilmesi sırasında eksiklik olmaması için görüşmenin kasete kayıt edileceği ifade edilmiştir. Araştırma soruları Tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 3. Araştırma Soruları

1-	KAEPP' na başlamadan önce programdan beklentileriniz nelerdi?
a)	Kendiniz için beklentileriniz nelerdi?
b)	Çocuğunuz için beklentileriniz nelerdi?
c)	Aileniz için beklentileriniz nelerdi?
d)	Yakın çevreniz için beklentileriniz nelerdi?
2-	KAEPP' nın sonrasında elde ettiğiniz kazanımlar nelerdi?
a)	Kendiniz için elde ettiğiniz kazanımlar nelerdi?
b)	Çocuğunuz için elde ettiğiniz kazanımlar nelerdi?
c)	Aileniz için elde ettiğiniz kazanımlar nelerdi?
d)	Yakın çevreniz için elde ettiğiniz kazanımlar nelerdi?
3-	KAEPP'nın yürütülmesinde gördüğünüz eksiklikler varsa nelerdir?
a)	Programın içeriğine ilişkin eksiklikler nelerdir?
b)	Aile rehberine ilişkin eksiklikler nelerdir?
c)	Programın ailelere ulaştırılmasına ilişkin eksiklikler nelerdir?
d)	Program koordinatörlerine ilişkin eksiklikler nelerdir?
4-	KAEPP'nın yürütülmesine ilişkin önerileriniz nelerdir?
a)	Programın içeriğine ilişkin önerileriniz nelerdir?
b)	Aile rehberine ilişkin önerileriniz nelerdir?
c)	Programın ailelere ulaştırılmasına ilişkin önerileriniz nelerdir?
d)	Program koordinatörlerine ilişkin önerileriniz nelerdir?

Önceden randevu alınarak belirlenen tarihlerde annelerle birebir yapılan görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Annelere görüşmelerin ses kayıt cihazıyla kaydedileceği ve kayıtların sadece araştırmacı tarafından dinleneceği belirtilmiştir. Sadece iki anne ses kayıt cihazını kabul etmediği için görüşmeler doğrudan kağıda aktarılmıştır.

Sakarya Üniversitesi, Küçük Adımlar Programının aile rehberi desteği ile uygulanmasına 2007-2008 öğretim döneminde başlamıştır.

Sakarya merkezinde 11 ailenin dahil edildiği Küçük Adımlar Programı'nın uygulaması, Anadolu Üniversitesi koordinasyonunda Zihinsel Engellilere Destek Derneği ve Sakarya Üniversitesi işbirliği ile gerçekleştirilmiştir. Uygulama kapsamında gelişimsel yetersizliği olan çocuklara sahip 11 aileye karşılık 11 aile rehberi belirlenmiştir. Aile rehberlerinin ve ailelerinin belirlenmesinde gönüllülük esas alınmıştır. Uygulama öncesi aile rehberleri Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı hakkında haftada bir gün yapılan toplantılarla eğitilmiştir. Araştırmada denek belirleme ve bilgilendirme çalışmaları, gönüllü ailelerin Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne gelmeleriyle ve program koordinatörlerinin ailelerin çocuklarının devam ettiği kurumlara gitmeleriyle gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler niteliksel analiz tekniklerinden tümevarım yoluyla analiz edilmiştir. Veri analizi sırasında;

- Ses kayıt cihazı ile kaydedilen görüşmeler yazıya dökülmüştür.
- Yazıya dökülen veriler bilgisayarda hazırlanan görüşme formuna görüşmeci-görüşülen kişi sırasıyla aktarılmıştır.
- Her satıra satır numarası verilmiştir.
- Görüşme formunun sağ tarafına betimsel indeks, görüşmeci yorumu ve genel yorumlar yazılmıştır.
- Elde edilen veriler, konularına göre kodlanmıştır.
- Kodlanan veriler kesilip kodlama dosyaları oluşturulmuş ve araştırmanın temaları belirlenmiştir.
- Oluşturulan 16 tema daha sonra araştırmacı tarafından gözden geçirilmiş, ilişkili olanlar birleştirilerek 4 ana tema elde edilmiştir.

Bu temalar;

- Beklentiler, b) kazanımlar, c) eksiklikler, d) Öneriler olarak belirlenmiştir.

Araştırmacı, kayıtların dökümü sırasında, görüşmelerden elde edilen cevaplar doğrultusunda "Görüşme Kodlama Anahtarı" oluşturulmuştur. Görüşme Kodlama Anahtarında görüşme sorularını ve bu soruların cevaplarını kapsayacak şekilde kategoriler oluşturulmuş, görüşme verileri kategorilere uygun olarak işaretlenmiştir. Belirlenen kategoriler ve kodlar Tablo 4' de yer almaktadır.

Tablo 4. Kategoriler ve kodları

Kodlar	Kategoriler	Kodlar	Kategoriler
KİB	Kendisi için beklentiler	PİE	Programa ilişkin eksiklikler
ÇİB	Çocuğu için beklentiler	RİE	Aile rehberine ilişkin eksiklikler
AİB	Ailesi için beklentiler	UİE	Programın aileye ulaştırılmasına ilişkin eksiklikler

YİB	Yakın çevresi için beklentiler	KİE	Program koordinatörlerine ilişkin eksiklikler
KİK	Kendisi için kazanımlar	PIÖ	Programa ilişkin öneriler
ÇİK	Çocuğu için kazanımlar	RIÖ	Aile rehberine ilişkin öneriler
AİK	Ailesi için kazanımlar	UIÖ	Programın aileye ulaştırılmasına ilişkin öneriler
YİK	Yakın çevresi için kazanımlar	KİÖ	Program koordinatörlerine ilişkin öneriler

Betimsel analiz için çerçeve oluşturma aşamasında, aile görüşme kayıtlarının dökümü yapılmıştır. Kayıtların dökümü yapılırken, her anne için ayrı bir görüşme döküm formu kullanılmış ve formlara görüşme numarası verilmiştir. Görüşme dökümü formlarından üç tanesi (%30) yansız atama yöntemi ile seçilmiştir. Daha sonra, görüşmelerde sorulara verilen yanıtlar ilgili soru altında toplanmış ve "KAEEP Görüşme Kodlama Anahtarı" hazırlamak için uygun biçime getirilmiştir.

Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi aşamasında, görüşme döküm formundan elde edilen veriler tekrar okunmuş ve düzenlenmiştir. Görüşme yapılan ailelerin tümünün, sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda seçenekler sıralanmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda, temalar ilgili soru altında yazılmış ve "KAEEP Görüşme Kodlama Anahtarı" kayıt formu oluşturulmuştur. KAEEP Görüşme Kodlama Anahtarında, görüşme yapılan annelerin tümünün görüşlerini yansıtan temaların ilgili sorular altında seçenek olarak sıralanmasından sonra; yanıt seçeneklerinin güvenilirliğini belirlemek için "Aile Görüşme Kodlama Anahtarı" çoğaltılarak alandan bir uzmana verilmiştir. Araştırmacı ve uzman, birbirlerinden bağımsız olarak görüşme döküm formlarını ve görüşme kodlama anahtarlarını değerlendirmiştir. Değerlendirme, görüşme yapılan ailelerin görüşüne uygun bulunan seçeneğin ilgili görüşme kodlama anahtarına işaretlenmesi biçiminde yapılmıştır. Araştırmacı ve uzmanın görüşme kodlama anahtarlarına yaptıkları işaretlemelerin tutarlılığını belirlemek amacıyla her sorunun yanıtı tek tek incelenerek karşılaştırılmıştır. Bu çalışmadan sonra görüşme kodlama anahtarına son biçimi verilmiştir. Araştırma güvenilirliğini sağlamak amacıyla, görüşme kodlama anahtarı 10 anne için çoğaltılmıştır. Araştırmacı ve alandan başka bir uzman, birbirinden bağımsız olarak 10 annenin görüşlerinin yer aldığı görüşme dökümünü okuyarak, ilgili görüşme kodlama anahtarındaki her sorunun yanıtını içeren uygun seçenekleri kodlamışlardır. Her anne ile ilgili birer görüşme kodlama anahtarı oluşturulduktan sonra, araştırmacı ve uzmanın doldurduğu görüşme kodlama anahtarının tutarlılığı karşılaştırılmıştır. Bu işlemde sonra, uzman ile araştırmacının işaretlediği her soru maddesini kapsayan yanıt seçeneği tek tek kontrol edilerek uzmanlar arası "Görüş Birliği" ya da "Görüş Ayrılığı" biçiminde işaretlemeler yapılmıştır. Araştırmacı ve uzman ilgili soruda aynı yanıt seçeneğini işaretlemişse uzmanlar arası "Görüş Birliği" kabul edilmiştir. Araştırmacı ve uzman ilgili soruda farklı yanıt seçenekleri işaretlemişlerse bu durum "Görüş Ayrılığı" olarak

değerlendirilmiş ve araştırmacının işaretlediği seçenek temel alınmıştır. Gerçekleştirilen çalışmanın güvenilirlik hesaplaması "Uyuşum Yüzdesi Formülü (Agreement Percentage)" kullanılarak yapılmıştır. Her bir soru için gözlemler arası güvenilirlik hesaplamaları ayrı ayrı yapılmıştır. Araştırmanın genelinde gözlemler arası güvenilirlik % 85,5 olarak hesaplanmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmada, kendileri ile görüşülen annelerin verdikleri bilgilerden elde edilen araştırma bulgularını oluşturan 4 ana tema ve alt temaları yer almaktadır. Çalışmada 16 alt temaya ulaşılmıştır. Bunlar: a) annelerin kendileri için beklentileri, b) çocuğu için beklentileri, c) ailesi için beklentileri, d) yakın çevresi için beklentiler, e) kendisi için kazanımlar, f) çocuğu için kazanımlar, g) ailesi için kazanımlar, h) yakın çevresi için kazanımlar ı) programa ilişkin eksiklikler j) aile rehberine ilişkin eksiklikler, k) programın aileye ulaştırılmasına ilişkin eksiklikler, l) program koordinatörüne ilişkin eksiklikler m) programa ilişkin öneriler, aile rehberine ilişkin öneriler, n) programın aileye ulaştırılmasına ilişkin öneriler o) program koordinatörüne ilişkin öneriler olarak belirlenmiştir.

1. Beklentiler

1.1. Kendiniz İçin Beklentiler

Annelerin programdan kendileri için beklentilerine yönelik sorulan soruya verdikleri yanıtlardan belirlenen görüşler şu şekildedir: annelerden yedisi, çocukları için daha fazla faydalı olabilme beklentisini, dördü çocuğunun eğitimi konusunda daha bilinçli olmayı, üçü planlı ve programlı çalışarak daha verimli olmak istediğini, beklentilerinin bu yönde olduğunu belirtmiştir. Bir anne çocuğunun yeterliliklerini görmek istediğini, başka bir anne, çocuğunun normal çocuklara oranla ne durumda olduğunu öğrenmek istediğini belirtmiştir. Diğer bir anne ise çocuğunun gelişimini daha yakından takip edebilme beklentisinden bahsetmiştir. Planlı ve programlı çalışarak daha verimli olmak istediğini belirten annelerden Sevtap, bu görüşünü şu cümleler ile dile getirmiştir:

"Daha planlı programlı çalışmaya olanak sağlar diye düşündüm. O yüzden bu şekilde çocuğuma daha fazla faydalı olursam kendimi de iyi hissetmeme neden olacaktı" (SE,3-6).

1.2. Çocuğunuz İçin Beklentiler

Annelerin programdan çocukları için beklentilerine yönelik sorulan soruya verdikleri yanıtlardan belirlenen görüşler ise şu şekildedir: annelerden yedisi programın çocuğuna yarar sağlamasını beklediklerini, ikisi çocuğunun kendine yetebilecek kadar bir şeyler öğrenebilmesini beklediklerini, biri çocuğunun okuldaki eğitimine destek olması yönünde programdan beklentisini belirtmiştir. Bir başka anne çocuğunun sosyal çevreye uyumunun sağlanmasına yönelik

beklentisi olduğunu vurgularken diğeri ise çocuğunun öğrenme etkinliklerine sıklımadan istekli olarak katılmasını beklediğini dile getirmiştir. Çocuğunun okuldaki eğitimine destek olması yönünde programdan beklentisini dile getiren Simge, bu görüşünü “*eeee çocuğum için okul eğitimine ek destek olabileceğini ve gelişimi için de çok yararlı olabileceğini düşündüm*” (S1,1-2) sözleri ile dile getirmiştir.

1.3. Aileniz İçin Beklentiler

Annelere, programdan aileleri için beklentilerinin neler olduğu sorulduğunda ise şu yanıtlara rastlanmıştır: dört anne, daha bilinçli anne-baba olma beklentisi içerisinde olduklarını, iki anne diğeri aile üyelerinin de eğitime katılmaları yönünde beklentilerini dile getirmiştir. Bir anne ise, diğeri aile üyeleri ile çocuk arasındaki iletişimin artması yönünde beklentisini dile getirmiştir. Annelerden yalnızca biri, programdan aile bireyleri için beklentisi olmadığını dile getirmiştir. diğeri aile üyelerinin de eğitime katılmaları yönünde beklentilerini dile getiren annelerden Songül, “*Programdan aldığımız bilgileri, aile içerisinde uygulamak. Zaten evde sadece eşim olduğu için , onun da bu program sayesinde çocuğumuz için yapabileceği bir şeylerin olması beklentilerim arasındaydı*” (SO,9-11) sözler ile görüşünü desteklemiştir.

1.4. Yakın Çevreniz (akrabalar ve komşular) İçin Beklentiler

Yakın çevre için programdan beklentilere yönelik sorulan soruya, annelerin verdiği yanıtlar ise şöyledir: annelerden biri yakın çevresinin çocuğunu kabullenmesi ve dışlamaması yönündeki beklentisini, bir diğeri yakın çevresinin de çocuğun eğitimine katılması ve katkı sağlamasını beklediğini dile getirmiştir. Başka bir anne ise yakın çevrenin de program hakkında bilinçlenmesi yönünde beklentisi olduğunu dile getirmiştir. Annelerden biri ise programdan yakın çevresi için beklentisi olmadığını belirtmiştir. Yakın çevresinin de çocuğun eğitimine katılması ve katkı sağlamasını beklediğini dile getiren Songül, bu düşüncesini şu sözler ile ifade etmiştir: “*bu programı onlara anlatıp, çocuğum için bana yardımcı olabilmelerini sağlamak*”(SO,12-13).

2. Kazanımlar

2.1. Kendiniz İçin Kazanımlar

Programın anneler için kazanımlarına yönelik verilen yanıtlar arasında: sekiz anne, çocuğunun eğitiminde bilinçli bir şekilde hareket etmeyi öğrendiğini, üç anne, kişisel yeterliliklerinin farkına vardıklarını ve kendi eksiklerini daha iyi gördüklerini dile getirmiştir. Annelerden biri programın kendisi için motive edici olduğunu belirtmiştir. Başka bir anne, çocuğunun gerçek performansını program sayesinde görebildiğini, diğeri çocuğunun gelişimini kitaplar aracılığı ile takip edebildiğini ifade etmiştir. Annelerden biri çocuğunu yaşlılarıyla zihinsel yönden karşılaştırabildiğini program sayesinde öğrendiklerini, diğeri bir anne ise

becerilerin nasıl çalışacağını ve çocuğunun seviyesine nasıl inebileceğini öğrendiğini dile getirmiştir. Annelerden Sevtap, kendisi için programdan elde ettiği kazanımı şu sözler ile ifade etmiştir: *“Bilerek ve bilinçli bir şekilde amaç belirlemek, emin adımlarla ilerledim ve kendimi iyi hissettim. Çocuğuma faydalı oluyorum, onun gelişimine katkı olacak. Zihinsel gelişimi daha iyi olacak. Hem kendim motive oldum hem de çocuğum iyi bir gelişim sağladı. Oradaki amaçları belirleyip alarak kendime artı verdiğimde sevindim. Eksik verdiğim zaman onun üzerinde durdum. Neyi yapıp neyi yapamadığını daha iyi gördüm. Ne kadar ilerideyiz ya da eksiklerimiz neler bunları gördüm”* (SE,1-9).

2.2. Çocuğunuz İçin Kazanımlar

“Programın çocuğunuz açısından ne gibi kazanımları oldu” sorusuna annelerin verdiği yanıtlar şu şekildedir: annelerden sekizi, çocuğunun çeşitli becerileri daha kolay öğrendiğini belirtmiştir. İki anne, çocuğunun zihinsel gelişiminde ilerlemeler gözlemlediğini belirtirken bir anne çocuğundaki fiziksel gelişimden bahsetmiştir. Annelerden biri çocuğunun özgüveninin arttığını, diğeri çocuğu için eğlenceli bir süreç olduğunu dile getirmiştir. Öğrendikleri oyunlar ile çocuğunun çok mutlu olduğunu ifade eden bir anne ile benzer görüşe sahip başka bir anne, oyun eşliğinde sıkılmadan ders yapmayı öğrendiklerini dile getirmiştir. Annelerden biri çocuğunun eksik olduğu yanı fark edip güçlendirdiğini, diğeri çocuğunun dikkatini nasıl çalışmaya yönltebileceğini öğrendiğini belirtmiştir. Bir anne, çocuğunun daha iyi anlamaya ve dinlemeye başladığını, başka bir anne de çocuğunun konuşmasının artık daha iyi olduğunu dile getirmiştir. Annelerden Hasibe, çocuğunun programdan elde ettiği kazanımı; *“Çocuğum meyve suyunu kamaşla içmeyi öğrendi. Mesela araba, çatal, kaşık, bıçak lego gibi daha bir sürü isim öğrendi. Lego takmayı-çıkarmayı, oyun oynamayı, doldurup boşaltmayı öğrendi. Büyük- küçük gibi kavramları öğrendi. Mesela saklanan bir şeyi bulmayı öğrendi. Dikkati yöneltmeyi, konuşanı dinlemeyi öğrendi. Yani böyle... sizden çok memnunuz”* (HA,14) sözleri ile dile getirmiştir.

2.3. Aileniz İçin Kazanımlar

Küçük adımlar gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik erken eğitim Programı'ndan aileniz için ne gibi kazanımlar elde edildi sorusuna ise annelerden biri daha iyi anne-baba olduklarını, diğeri, eşinin çocuğundaki eksikleri daha iyi görebildiğini belirtmiştir. Program sayesinde eşi ile işbirliği kurabildiklerini ve koordineli çalışabildiklerini belirten bir annenin görüşüne paralel olarak başka bir anne, çocuklarının eğitimi için iletişim halinde olmayı başarabildiklerini dile getirmiştir. Annelerden biri çocuğunun eğitime eşinin de katıldığını, bir diğeri, çocuklarına daha kaliteli zaman ayırabildiklerini dile getirmiştir. Dört anne ise programın diğer aile üyeleri açısından bir kazanımlarının olmadığını dile getirmiştir. Annelerden Songül, ailesi için programdan elde ettikleri kazancı şu sözlerle dile getirmiştir: *“Bu programın sonunda, aile içinde, yani eşimle beraber koordineli çalışma ortamı oldu ve bu bizi daha da motive etti. Kitaplar sayesinde takıldığımız yerleri rahatlıkla halledebildik”* (SO,7-9).

2.4. Yakın Çevreniz (akrabalar ve komşular) İçin Kazanımlar

Annelerden yedisi, yakın çevresi açısından programdan bir kazanım elde etmediklerini belirtirken, biri yakın çevresinin de program sayesinde bilinçlendiğini, diğeri ise yakın çevresinin böyle bir programdan haberdar olduğunu kazanım olarak dile getirmişlerdir. Bir anne, çocuğundaki olumlu değişimleri yakın çevresini de mutlu ettiğini ifade etmiştir. Yakın çevre için kazanımlar hakkında annelerden Esra, “*Bu program sonunda, yakın çevrem, kızım için daha faydalı olabilmek için onlarda kitapları okudular. Ben de öğrenmiş olduklarımı onlarla paylaştım ve bu şekilde bilmedikleri şeyleri öğrenmiş oldular*” (ES,10-12) sizleri ile düşüncelerini dile getirmiştir.

3. Eksiklikler

3.1. Programın içeriğine İlişkin Eksiklikler

“Küçük adımlar gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik erken eğitim Programı’nın içeriğine ilişkin eksiklikler nelerdi” sorusuna verilen yanıtlar şu şekildedir: dört anne, ev ziyaretlerinin daha uzun sürmesi gerektiği, sürenin kısıtlı olduğunu belirtmişlerdir. Annelerden biri, ev ortamında gerekli araç-gerecin / materyalin sağlanamamasını eksiklik olarak dile getirmiştir. Bir anne, programa katıldıklarını belirten bir belge verilmesinin daha iyi olabileceğini belirtmiştir. Annelerden üçü programın içeriğine ilişkin bir eksiklik görmediklerini dile getirmiştir. Duygu anne, programın içeriğine ilişkin eksiklik olarak, şu ifadeleri dile getirmiştir: “*Mesela çalışmak istediğimizde gerekli araç gereci sağlayamadık, onda zorluk çektik. Biz bir şeyler yaptık, siz bir şeyler getirdiniz okuldan temin ettiniz. Sadece onlarda zorluk çektik*” (DU,1-4)

3.2. Aile Rehberine İlişkin Eksiklikler

Aile rehberleri açısından eksiklikler sorulduğunda ise annelerden yalnızca biri, rehberin eve geliş sıklığının yetersiz olduğunu dile getirmiş dokuz anne ise aile rehberine ilişkin eksiklik olmadığını dile getirmiştir.

3.3. Programın Ailelere Ulaştırılmasına İlişkin Eksiklikler

Küçük adımlar gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik erken eğitim Programı’nın “ailelere ulaştırılmasına ilişkin eksiklikler” sorusuna verilen yanıtlar ise şöyle belirtilmiştir: Üç anne, programın tanıtımının yetersiz olduğunu, daha önce böyle bir programdan haberdar olunamadığını belirtmiştir. Altı anne ise programın ailelere ulaştırılmasına ilişkin bir eksiklik olmadığını belirtmiştir. Annelerden Nazike’nin programın ailelere ulaştırılmasına ilişkin eksikliklere yönelik ifadeleri şu şekildedir: “*Yani Sakarya Üniversitesinde böyle bir çalışma olduğunu biz bilmiyorduk. Bizi siz buldunuz. Eminim buradaki hiçbir aile böyle bir programın ya da böyle bir kitapçık setinin olduğundan önceden haberdar değildi.*

Belki biraz daha reklamı ve tanıtımı yapılırsa, daha fazla duyurulsa daha iyi olur diye düşünüyorum” (NA,11-13).

3.4. Program Koordinatörlerine İlişkin Eksiklikler

Program koordinatörlerine ilişkin eksiklikler konusunda üç anne, koordinatörlerle yeterince iletişim kurulamadığını, görüşmelerin az olduğunu dile getirmiştir. Bir anne, koordinatör değerlendirmelerinin yetersiz olduğunu, yeterince dönüt alınmadığını belirtmiştir. İki anne, koordinatörlerin daha çok aileye ulaşabilmesi için daha çok aile rehberi yetiştirmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Altı anne ise program koordinatörlerine ilişkin eksiklik olmadığını belirtmişlerdir. Simge anne, program koordinatörlerine ilişkin eksiklik olarak *“Bence on beş günde bir program koordinatörleri ile görüşebilsedik, hani neler yapıyorsunuz, biz size neler verebiliyoruz... çocuğumuzla birlikte onunla daha sık iletişim kurabilseydik bence daha yararlı olacaktı”*(Sİ,7-10) ifadelerini kullanmıştır.

4. Öneriler

4.1. Programın İçeriğine İlişkin Öneriler

Küçük adımlar gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik erken eğitim programı'nın içeriğine ilişkin öneriler hakkında annelerden beşi program uygulaması için daha fazla zaman ayrılmasını önermiştir. Annelerden biri programın diğer okullar ile işbirliği halinde yürütülmesini önermiştir. Başka bir anne, programın açık olmayan bazı yerlerinin daha anlaşılır kılınabilmesini önermiştir. Diğer bir anne, kitapların eğitim almamış kişilerinde anlayabileceği şekilde hazırlanmasını önermiştir. Üç anne programın içeriğine ilişkin önerisinin olmadığını belirtmiştir. Annelerden Duygu, programın içeriğine ilişkin olarak; *“çocuğumuz sadece ev ortamında değil, eğer kreşe gidiyorsa, çocukların kreş eğitimindeki öğretmeni ile görüşülmesini isterdim. Rehabilitasyondaki öğretmeni ile görüşülmesini isterdim. Oçem'deki öğretmeni ile görüşmenizi isterdim. Hani hepinizin bir bağlantı içerisinde olmanızı isterdim”* (DU,1-7) sözlerini dile getirmiştir.

4.2. Aile Rehberine İlişkin Öneriler

Annelerin aile rehberlerine ilişkin önerileri sorulduğunda iki anne rehberlerin evlere daha sık gelmelerini önermiştir. Bir anne, aile rehberlerinin sayısının artırılmasını önermiştir. Yedi anne bu konuda bir önerisinin olmadığını dile getirmiştir. Sevtap anne, bu konudaki görüşünü şu sözlerle ifade etmiştir: *“yani gayet güzel iş yapıldı. Hani düzenli gelindi, amaçlar alındı, nasıl yapılacağını gösterdiler. O yüzden çok fazla bir önerim yok. Çünkü yapılması gerekeni yaptılar. Sadece biraz daha fazla görüşülseydi daha iyi olurdu”* (SE,4-7).

4.3. Programın Ailelere Ulaştırılmasına İlişkin Öneriler

Programın ailelere ulaştırılmasına ilişkin annelerden beşi programın, reklam ve tanıtım yollarıyla yaygınlaştırılmasını önermiştir. Annelerden biri annelerle daha sık iletişim kurulmasını önermiştir. Annelerden üçü bu konuda önerisi olmadığını belirtmiş. Programın ailelere ulaştırılmasına yönelik annelerden Nazike'nin önerisi şu şekildedir: "ya şöyle rehabilitasyon merkezlerine gelip program hakkında bilgiler verilirse... çünkü çoğu aile çok bilinçlendi. Eskisi gibi değil artık, hani özel gereksinimli çocuğu olan anne evine kapanmıyor artık. Bir şeyler yapmak istiy or. Daha çok yaygınlaştırılsın istiyorum. Duyurulsun istiyorum. Ben çevremde herkese söylüyorum yani böyle bir program var çok faydalandık" (NA,9-13).

4.4. Program Koordinatörlerine İlişkin Öneriler

Küçük adımlar gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik erken eğitim Programı'nın program koordinatörlerine ilişkin öneri olarak annelerden üçü koordinatörlerin annelerle daha fazla iletişim kurulmasını önermiştir. Bir anne, değerlendirmelerin sayısı artırılarak ailelere daha sık dönüt verilebilir önerisinde bulunmuştur. Annelerden beşi koordinatörlere yönelik önerilerinin olmadığını dile getirmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma bulgularından özellikle beklentiler ve kazanımlar dikkate alındığında annelerin çocuklarının eğitiminde daha bilinçli hale geldiklerini ve kendi eksiklikleri gördüklerine yönelik ifadeleri programın ebeveyn yeterliklerini ortaya koyan ve artıran bir yapıda olduğunu gözler önüne sermektedir. Çocuklar açısından program değerlendirildiğinde ise çocukların çeşitli becerileri daha kolay öğrendikleri gözlenmiştir. Bu kazanım, programın beceri öğretiminde yol gösterici yapısının kanıtı niteliğindedir. Bu kazanımlar, annelerin program öncesi beklentilerinin de karşılandığını göstermektedir. Programa ilişkin eksiklikler ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik öneriler incelendiğinde, annelerin ağırlık verdiği konu, aile eğitimi için belirlenen sürenin kısıtlı olması ve bu bağlamda sürenin uzun tutulması yönündedir.

Bununla birlikte koordinatörlerle iletişimin artırılmasına ve takip çalışmalarının sürdürülmesine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca aileler büyük oranda aile rehberlerine ilişkin bir eksiklik olmadığını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar, Kırcaali-İftar'ın (2000) ailelerin, aile rehberi desteği sona erdikten sonra programı kendi başlarına bağımsız olarak uygulayamadıkları şeklindeki araştırma bulgusu ve Kırcaali-İftar, Uzuner, Batu, Vuran ve Ergenekon'un (2001) aile rehberi seçme, yerleştirme ve izleme çalışmalarında uyarlamalar yapmanın yararı olacağı yönündeki araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Bu bulgular ve annelerin programa ilişkin önerileri baz alındığında, programın ailelere ulaştırılmasında aile eğitimi süresinin daha geniş tutulması, takip çalışmalarının sıklığının

artırılması ve programın yaygınlaştırma ve tanıtım çalışmalarının ülke geneline yayılması öneri olarak sunulabilir.

Bu çalışmanın beklentiler boyutunda çocuklarının eğitimi için daha bilinçli olma beklentisi Kırcaali-İftar (2000)' in çalışmasında yer alan bulguyla benzerdir. Her iki çalışmada da aileler kendilerinin bilgilenmesi ve bilinçlenmesinin programla ilgili temel beklentileri olduğu vurgulanmaktadır. Yine her iki çalışmada çocuğa yönelik beklentiler arasında ortak beklenti olarak dile getirilen iki beklenti söz konusudur. Bunlar, çocuğun kendi kendine yetmesi ve sosyal ilişkilerinin gelişmesidir.

Ailelere yönelik programdan elde edilen kazanımlar incelendiğinde, Kırcaali – iftar (2000)'in çalışması ile bu çalışma arasında benzerlikler göze çarpmaktadır. Her iki çalışmada da dile getirilen kazanımlar şu şekildedir: çocuğunun eğitimi konusunda daha bilinçli olma, becerilerin nasıl çalışılacağını öğrenme, çocuğunu tanıma olarak belirlenmiştir. Bu çalışmadan farklı olarak Kırcaali- İftar (2000)'in çalışmasında aileler, bakış açılarının değiştiğini, kabulün gerçekleştiğini ve güven duygularının geliştiğini dile getirmişlerdir. Ayrıca duygusal olarak rahatlama ve moral kazanma da kazanımlar arasında yer almaktadır.

Kırcaali-İftar ve diğ. (2001)'nin çalışmalarında, bu çalışmanın bulgularından farklı olarak; çocuğunun gelişim basamaklarını öğrenmesi, çocuğu ile geçirdiği zamanı daha verimli kullanma, çocuğuna eğitici oyuncaklar almayı öğrenmesi, kendilerinin çocuklarının eğitimindeki önemini anlaması gibi bulgular yer almaktadır.

Sucuoğlu ve diğ. (2001)'nin çalışmasında ise “Programın anne babaların hangi gereksinimlerini karşıladığı” sorusunun yanıtı olarak çocuklarına bazı becerileri nasıl öğretecekleri hakkında gereksinim duydukları bilginin program sayesinde karşılanabildiği bulgusu, bu araştırmanın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir.

Birkan (2001)'in çalışmasında yer alan sosyal geçerlilik bulgularına göre program sayesinde anneler, çocuklarına planlı programlı olarak bir şeyler öğretebildiklerini, neyi ne zaman nasıl öğreteceklerini öğrendiklerini ve daha bilinçli olduklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada da annelerin benzer yorumlar yaptıkları görülmektedir. Ayrıca bu çalışmada anneler, çocuklarının eksik yanlarını fark etmeyi ve bu eksik yanlarını güçlendirmeyi öğrendiklerini belirtmişleridir.

Kırcaali-İftar ve diğ. (2001)'nin çalışma bulgularında çocukların program sonrasında, büyük kas, iletişim, küçük kas, kişisel toplumsal beceriler, alıcı dil, dikkat süresi, davranış sorunlarının azaltılması gibi beceri alanlarında gelişmeler görüldüğü belirtilmiştir. Bu çalışmada da çocukların zihinsel gelişim, fiziksel gelişim, özgüven kazanma, oyun oynama, alıcı dil, ifade edici dil ve büyük kas becerilerinde ilerlemeler gözlemlendiği belirtilmiştir.

Programa ilişkin eksiklikler başlığı altında verilen yanıtlar incelendiğinde, annelerin program dahilindeki ev ziyaretlerinin kısa sürmesini eksiklik olarak dile getirdikleri belirlenmiştir. Bu bulguyla benzer şekilde, Birkan (2001) in araştırmasında da anneler, çalışmaların çocuklar tüm becerileri kazanıncaya

kadar sürmesini istediklerini, programdan memnun olmadıkları yönün bu olduğunu belirtmişlerdir.

Bu çalışmada anneler eksiklik olarak materyallere ulaşma sorununun dile getirmişlerdir. Bu bulguya Kırcaali-İftar ve diğ. (2001)' nin çalışmasının bulgularında da rastlanmıştır. Anneler program yürütücüleri ile yeterinde bir araya gelinemediği ve görüşülemediğini dile getirmişlerdir. Bu bulgu da Kırcaali-İftar (2000) in çalışmasında bulgu ile benzerdir.

KAYNAKÇA

- Birkan. B. (2002). *Küçük Adımlar Kursu'nun Gelişim Geriliği Olan Çocuğa Sahip Annelerin Küçük Adımlar'ı Uygulama Becerilerini Kazanmalarına Etkisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Diken, İ. H. (2005). "Erken Çocuklukta Özel Eğitim." Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Formatörlüğü Kursu Notları, Fethiye.
- Kırcaali-İftar, G. (2000). *Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı'nın Aile Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kırcaali-İftar, G., Uzuner, Y., Batu, S., Vuran, S. ve Ergenekon, Y., (2001). *Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı'nın Aile Rehberi Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Odom. S.L., Yoder. P. & Hill. G. (1988). Developmental intervention for infants with handicaps: Purposes and programs. *The Journal of Special Education*, 22 (1), N-24.
- Pieterse. M., & Treloar, R. (1996) *Small Steps Early Intervention Program (Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı)*. (Çev. G. Kırcaali-İftar (Ed.). İstanbul: Zihinsel Engellilere Destek Derneği.
- Sucuoğlu. B., Ceber, H., Özenmiş. P., ve Kaygusuz, Y. (1998). Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı'nın hafif ve ağır derecede gelişimsel geriliği olan bebek/çocuklar üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Sekizinci Özel Eğitim Kongresi serbest bildiri*. Edirne.
- Wolery, M. (1993). Early childhood special education. Blackhurst, A E., & W.H. Berdine (Ens). *An Introduction in Special Education*. (3 th ed). New York: Harper Collins Publishers
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Aim: The aim of the study is to determine the opinions of the 10 volunteer families among 11 families who attended Small Steps Early Intervention Program for children with developmental disabilities.

Background: Small Steps Early Intervention Program home based and is developed to help 0-4 years old children with developmental disabilities and their families in their early childhood education. The intervention of Small Steps Early Intervention Program included 11 family (mothers) in the center of Sakarya and coordinated by Sakarya University and Anadolu University with the collaboration of support Istanbul Society of People with Mental Retardation. 11 family guides is determined for 11 family who have children with developmental disabilities in the intervention. Before intervention family guides are educated about early education program for children with developmental disabilities in Small Steps once a week. In study, volunteer families are choiced as samples and educated about the program by research staff. The opinions about Small Steps Early Intervention Program of parents is important to improve and increase the quality of services.

Method: Semi-structured interview technique is used to gather data in study. 16 questions are asked to families to determine their opinions about efficacy of Small Steps Early Intervention Program. Interviews are recorded with voice recorder individually with the mothers who children with disabilities. It is told mothers that the interview will be recorded with a voice recorder and records will just be listened by the researchers. Only two does not accept the voice recorder and interview is written on the paper. The data is analysed with induction analysis based on interview among quantitative methods.

Results: Mothers stated that they become more conscious about the education of their children and see their own deficiencies. It shows that the program displays and develop the efficacy of parents. When program is evaluated in aspect of the children it is observed that children is trained various skills more easily.